

ચીની નવવર્ષ ૨૦૧૯ : વરાહ (ડુક્કર)નું વર્ષ

ઝૂંગ્ અને ઓશ્કિ

ચીની નવવર્ષ ૨૦૧૯ના સન્માનમાં

ચીની રાશિચક્ર, બાર વર્ષીય ચક્ર પર આધારિત છે, જેમાં દરેક વર્ષ એક વિશિષ્ટ પશુ સાથે જોડાયેલું છે. એવું માનવામાં આવે છે કે એ વર્ષ અને તે વર્ષમાં જન્મેલાં લોકો બંનેમાં જે તે વર્ષના પશુના ગુણ જોવા મળે છે.

આ વર્ષે, ચાંદ્રતિથિ અનુસાર, ચીની નવવર્ષની શરૂઆત મંગળવાર, ૫ ફેબ્રુઆરીથી થાય છે. આ દિવસ વરાહના (ડુક્કરના) વર્ષના આરંભનું સૂચક છે, જે રાશિના બાર-વર્ષીયચક્રનું બારમું ચિહ્ન છે. એવું કહેવાય છે કે વરાહના (ડુક્કરના) વર્ષમાં જન્મેલાં લોકો ઉદાર, મિલનસાર, વિશ્વાસપાત્ર અને નિખાલસ હોય છે.

* * *

ઘણાં વર્ષો પહેલાંની વાત છે, ઉત્તર અમેરિકાના વિશાળ સરોવરના કિનારે બે નાનાં ડુક્કર ખાવાનું શોધી રહ્યાં હતાં. આ બંને ડુક્કરો ભાઈ-ભાઈ હતાં, એ સમયે તેઓ હજુ નાનાં બચ્ચાં હતાં, અને થોડાં દુર્બળ હોવા છતાં સાચે જ ખૂબ સુંદર હતાં.

તે ભૂખ્યાં હોવાં છતાં મસ્તીથી આમતેમ ઊછળ-ફૂદ કરતાં રહેતાં. તે ધૂળમાં આળોટતાં, ઓંક-ઓંક અવાજ કરતાં, તેમનાં ગુલાબી નાકથી એકબીજાંને ઘક્કો મારતાં અને તેમની ચારેબાજુ ઘાસનાં ઝૂમખાંને ધ્યાનથી જોતાં. તેમાંના થોડાં છોડ ખરેખર ખાવા લાયક હતા.

જ્યારે તેમને એક લીલોછમ ભાગ દેખાયો જે બહુ મજેદાર હતો ત્યારે જ ક્યાંક દૂરથી એક વિચિત્ર અવાજ સંભળાયો. ખટ્. ખટ્. ખટ્. ડુક્કર થોભી ગયાં અને આમતેમ જોવાં લાગ્યાં. તે શું હશે?

ખટ્. ખટ્. ખટ્. ફરીથી તે જ અવાજ સંભળાયો અને લાગતું હતું કે તે અવાજ મોટો ને મોટો થઈ રહ્યો છે. તે બંને ડુક્કર દોડીને ઘાસ પાછળ બની શકે તેટલું નીચે નમીને સંતાઈ ગયાં. તેઓ આંખો પહોળી કરીને એકબીજાંને જોવાં લાગ્યાં.

અને પછી — કંઈ જ નહીં. એકદમ શાંતિ.

મોટું ડુક્કર સાવચેતીથી એક પગલું ભરીને આગળ ગયું. તેણે ઘાસમાં પોતાના નાકને થોડુંક આગળ કર્યું કે અચાનક જ એક અવાજ સંભળાયો. એક મોટી લાકડી તેના તરફ આવી રહી હતી. તેણે ચીસ પાડી અને પાછળ તેના ભાઈ પર પડી ગયું.

જ્યારે એ ડુક્કરો મુશ્કેલીથી ઊભા થઈ રહ્યાં હતાં ત્યારે તેમણે જોયું કે બે મોટી ચમકતી આંખો ધ્યાનથી તે બંનેને જોઈ રહી હતી. થોડીવારમાં જ તેમને સ્પષ્ટતાથી એક વૃદ્ધ મહિલાનો ચહેરો દેખાવા લાગ્યો. એમ લાગતું હતું કે તેના ચહેરા પરની કરચલીઓ તેમની ઉંમરની સાથે-સાથે દયાળુતાને પણ દર્શાવી રહી હતી. તેના હાથમાં એક કાળી ટોપલી હતી જે પાઈનવૃક્ષનાં પાંદડાંઓથી આખી ભરેલી હતી.

પોતાની લાકડીના ટેકાથી આગળ નમીને તે વૃદ્ધાએ પૂછ્યું, “અરે! તમે કોણ છો? શું તમે નાનાં બચ્ચાં અહીં એકલાં જ છો?”

આ ડુક્કરનાં બચ્ચાં આંખો પટપટાવીને તેને જોવાં લાગ્યાં. તે વૃદ્ધાએ આજુબાજુ નજર દોડાવી; પણ તેને આ ડુક્કરોની મા દેખાઈ નહીં.

“તો, ચાલો — મારી ટોપલીમાં આવી જાઓ. તમને જોઈને લાગે છે કે તમે ભૂખ્યાં છો. હું તમને નજીકના શોબિટાઉન ગામમાં આવેલાં મારા ઘરે લઈ જઈશ, અને મારાથી બની શકે એટલી સારી રીતે તમારું પાલન-પોષણ કરીશ.”

તેનો અવાજ મૃદુલ અને આશ્વાસન આપે એવો હતો. ડુક્કરો આતુરતાથી તે વૃદ્ધા તરફ આગળ વધ્યાં. તેણે તે બચ્ચાંના માથા પર હાથ ફેરવતાં ફેરવતાં ફરીથી કહ્યું, “આવો.” તેણે હળવેથી બંને ડુક્કરને ઉપાડીને ભેગા કરેલાં પાઈનવૃક્ષનાં પાંદડાં પર મૂક્યાં અને પછી તેઓ બધાં શોબિટાઉન તરફ ચાલ્યાં ગયાં.

એ વૃદ્ધા ટોપલીને પોતાના હાથમાં ઝૂલાવતી-ઝૂલાવતી ચાલી રહી હતી. તે ઘણાં વર્ષોથી એકલી રહેતી હતી, અને ભલે તે તેના એકલતાભર્યા જીવનથી ટેવાઈ ગઈ હતી પણ અંતરના ઊંડાણમાં તે દુઃખી રહેતી હતી. તેને કોઈકના સાથની તીવ્ર ઇચ્છા હતી. જ્યારે તેણે તે બે ડુક્કર તરફ જોયું ત્યારે તેને લાગ્યું કે તેના હૃદયમાં કોઈક લાગણી ઉભરાઈ રહી છે, તેના અંતરના તે ખૂણાઓ જે ઘણા લાંબા સમયથી સૂના-સૂના અને તરછોડાયેલા લાગી રહ્યા હતા તેમાં પ્રેમ છવાઈ રહ્યો હતો. તે ફક્ત એ બચ્ચાંઓ માટે સ્વાદિષ્ટ ગરમા-ગરમ ભોજન બનાવવા માંગતી હતી.

જ્યારે તેઓ તે જ્યાં રહેતી હતી એ ઝૂંપડીમાં પહોંચ્યા ત્યારે તેણે તેમ જ કર્યું. તેણે તે ડુક્કરો માટે મકાઈની રાબ બનાવી અને બચ્ચાંઓ અધીરાઈથી તેને ચાટતા હતાં તે જોવા લાગી અને તેમના આનંદપૂર્ણ અવાજથી તેનું ઘર ભરાઈ ગયું. જ્યારે બચ્ચાંઓએ જમી લીધું, ત્યારે તેણે ઘાસની પથારી બનાવી અને ધીમેથી ગાઈને તેમને સૂવડાવી દીધાં.

બીજા દિવસે સવારે, વૃદ્ધ મહિલા બહાર બેસીને ડુક્કરોને ઝૂંપડીની પાસે આવેલાં ખુલ્લાં ખેતરમાં આમતેમ ફરતાં જોઈ રહી હતી. સૂર્યના ઝાખાં કિરણો ઘાસ પર પડી રહ્યાં હતાં અને ડુક્કરો તે કિરણોની હૂંફ લઈ રહ્યાં હતાં. એ

વૃદ્ધા થોડીવાર સુધી તેમને જોતી રહી, તેના ચહેરા પર એક નાનું સ્મિત આવી ગયું. ત્યારે તેનું ધ્યાન ગયું : તેણે હજી સુધી તેમનું નામ જ નથી પાડ્યું!

બુદ્ધાબુદ્ધા નામો વિચાર્યા પછી તેમણે નક્કી કર્યું. તેમનાં નામ હશે — જૂંગન્ અને ઓશ્કિ.

* * *

આ વૃદ્ધાની દેખરેખમાં ડુક્કરો જલ્દીથી મોટાં થઈ ગયાં. તે સશક્ત અને તંદુરસ્ત થઈ ગયાં અને તેમનો મિજબ પહેલાંની જેમ પ્રેમાળ જ રહ્યો. ખાસ કરીને જૂંગન્માં કોઈ વિશેષ વાત હતી. કોઈક વાર તે વૃદ્ધાને લાગતું કે જૂંગન્ જેટલું બહાર બતાવતો હતો તેનાથી પણ વધારે સમજતો હતો.

જૂંગન્ અને ઓશ્કિ તેની સાથે રહેવાં આવ્યાં તેના લગભગ છ મહિના પછી, એક દિવસ ગામમાં એક મોટો ભોજન સમારોહ હતો. એ વૃદ્ધા માટે તે સમારોહ ઘણો ઘોંઘાટવાળો હતો તેથી તેણે ભાગ ન લીધો પણ ગામનાં લોકો તેને મળવાં આવ્યાં અને તેને માટે થોડું ભોજન પણ લાવ્યાં હતાં.

તેથી જ્યારે બપોર પછી ત્રણ મોટા મજબૂત બાંધાના પુરુષો તેના દરવાજા પર આવ્યા ત્યારે તે વૃદ્ધાએ કંઈ વધારે વિચાર્યું નહીં.

તેમાંના એક પુરુષે આગળ આવીને કહ્યું. “નોકોમિસ્ એટલે કે દાદીમા, અહીંથી પસાર થતી વખતે અમે તમારાં ડુક્કરને જોયાં વગર ન રહી શક્યાં. તે કેટલાં તંદુરસ્ત દેખાય છે! કેટલાં ખુશ છે! શું તમે જ તેમને મોટાં કર્યાં છે?”

એ વૃદ્ધા ખોટાં વખાણ સાંભળીને ખુશ થઈ ગઈ.

તેણે કહ્યું, “આવું કહેવા માટે તમારો ખૂબ-ખૂબ આભાર. હા, મેં જ તેમને નાનાં હતાં ત્યારથી મોટાં કર્યાં છે.” અને તેણે જૂંપડીની બહાર ઊભેલાં જૂંગન્ તરફ આંગળી ચીંધીને કહ્યું “પેલો મોટો દેખાય છે તે જૂંગન્ છે. અને તેનો નાનો ભાઈ, જે તમને હમણાં દેખાશે, ખેતરમાંથી આવી રહ્યો છે તે ઓશ્કિ છે.”

“સાચે જ, તેમની સારસંભાળ લઈને તમે બહુ સારું કામ કર્યું છે. અમે ક્યારેય આટલાં સુંદર ડુક્કર જોયાં નથી.” એ માણસે પોતાના મિત્ર સામે જોઈને કહ્યું, જેણે હકારમાં માથું હલાવ્યું. “હવે તે બંને પૂરીરીતે મોટાં થઈ ગયા હશે, ખરું ને?”

વૃદ્ધ મહિલાએ જવાબ આપ્યો, “અરે, હા, જ્યારે તે બંને મને પહેલીવાર મળ્યાં હતાં ત્યારે તમારે તેમને જોવા જોઈતાં હતાં. એકદમ પાતળાં, એકદમ નાનાં! જોકે મેં તેમને સારી રીતે જાડાં કરી દીધાં છે. હા, હું કહીશ કે તે બહુ સારી રીતે મોટાં થઈ ગયાં છે.”

તે માણસે થોડા વિચલિત થઈને કહ્યું, “નિશિન્ — સરસ, સરસ.” તેની આંખો જૂંગન્ પર હતી.

તે પેલી મહિલા તરફ પાછો ફરીને બોલ્યો, “નોકોમિસ, શું તમે અમારી સાથે તમાકુ નહીં ખાઓ? આજે ભોજન સમારોહ છે અને તમને થોડી તમાકુ આપવી એ અમારા માટે સન્માનની વાત હશે.”

એ મહિલાએ આનંદથી તે સ્વીકારી લીધું. તેમના ગામમાં કોઈને તમાકુ આપવી એ એક પવિત્ર રિવાજ હતો. તદ્દુપરાંત, આ માણસો ઘણા સભ્ય લાગતા હતા. તે તેના મહેમાનોને ઝૂંપડીમાં લઈ ગઈ અને તેમને બેસવા માટે કહ્યું.

થોડી મિનિટ પછી તેમાંના એક માણસે કહ્યું, “નોકોમિસ, તમારી પાસે ખરેખર ઘણા સુંદર ડુકરો છે.”

એ મહિલાએ તેની સામે ફરી જોયું. કોઈક કારણસર તેને એ માણસનો ચહેરો ઓળખાયો નહીં — તેને આંખોથી ઝાંખુ દેખાવા લાગ્યું. અચાનક જ તેનું મગજ ભ્રમિત થઈ ગયું. જો તે આ પરિસ્થિતિને વધારે સારીરીતે સમજી શકી હોત તો તેને ખબર પડી ગઈ હોત કે તેમણે આપેલા તમાકુમાં કંઈક ગરબડ હતી — કે તેમાં કોઈ પ્રકારનું માદક દ્રવ્ય મેળવેલું હતું, કે હકીકતમાં આ માણસોનો ઈરાદો સારો નહોતો.

પરંતુ, આવું કોઈ વિશ્લેષણ કરવાની વિચારશક્તિ તેનામાં નહોતી રહી.

“હમ્?” તે માત્ર આટલું જ બોલી શકી.

“તારા ડુકરો, નોકોમિસ.”

ત્યાંસુધીમાં તો વૃદ્ધાની આંખો બંધ થઈ ગઈ હતી. તે મનમાં ને મનમાં હસી રહી હતી. આખરે, એમ લાગ્યું કે તેણે બોલવા માટે મોં ખોલ્યું, પણ તેણે તો ગાવાનું શરૂ કરી દીધું અને તે પણ એકદમ બેસૂરા રાગમાં. “સારું છે, સારું છે, બધું જ સારું છે...” તે બેધ્યાનપણે ગાવા લાગી.

તે માણસને તક મળી ગઈ. “નોકોમિસ, મહેરબાની કરીને શું તમે તમારાં ડુકરમાંના એક ડુકરને અમને વેચશો?”

તે મહિલા માત્ર ગાતી જ રહી. “સારું છે, સારું છે, તે ઘણું સારું છે...”

તે માણસે પૂછ્યું, “શું તમારા નાના ડુકરને વેચશો?” તે પોતાના નસીબને વધુ અજમાવવા નહોતો માંગતો, કદાચ એ વૃદ્ધા હોશમાં આવી જાય તો!

“સારું છે, સારું છે, તે બધું ઘણું સારું છે...”

“બહુ સરસ. શું તમે જઈને તેને લઈ આવશો?” તે માણસે પૂછ્યું. તેણે તેનો હાથ લંબાવ્યો.

તે મહિલા હજીપણ પોતાની અર્ધ-ચેતન અવસ્થામાં, પેલાં માણસનો હાથ પકડીને લથડિયાં ખાતાં ખાતાં પોતાના પગ પર ઊભી થઈ. તે માણસ તેને ઝૂંપડીના દરવાજા સુધી લઈ ગયો, જ્યાં એ મહિલાએ ગાતાં ગાતાં કહ્યું,

“ઓશ્કિ! ઓશ્કિ! અહીં આવ!”

હવે બન્યું એવું કે ડુક્કરો થોડીવારથી ઝૂંપડીની બાજુમાં ઘાસમાં જ સંતાયેલાં હતાં. તેમણે આ માણસો અને વૃદ્ધ મહિલા વચ્ચેનો આખો વાર્તાલાપ સાંભળી લીધો હતો અને તેમના દરેક શબ્દ સાંભળીને તેમની આંખો પહોળી થઈ રહી હતી. જ્યારે વૃદ્ધ મહિલાએ ખૂમ પાડીને ઓશ્કિને બોલાવ્યો ત્યારે તે પોતાના ભાઈ સામે જોવા લાગ્યો, તેની આંખોમાં ડર હતો.

“ભાઈ, અહીં આવેલા આ લોકો વિચિત્ર છે. હું નથી ઇચ્છતો કે તેઓ મને અહીંથી લઈ જાય. મને આમાં કંઈક ખતરો લાગે છે.” ઓશ્કિનું મોં ડરથી ઘુબવા લાગ્યું.

ઝૂંગને પ્રેમથી પોતાનું માથું તેના ભાઈના માથા સાથે ઘસ્યું અને ખૂબ જ કોમળતાથી કહ્યું :

“ઓશ્કિ, મને ઘણું દુઃખ થાય છે. ભલે હું ગમે તેટલું ઇચ્છું, પરંતુ તારું ભાગ્ય નહીં બદલી શકું. તેમ છતાં હું એટલું જ કહી શકીશ : તું જ્યાં પણ જાય, તારી સાથે જે કંઈ પણ થાય, તું સરોવરમાં સ્નાન કરવાનું યાદ રાખજે. એ સરોવરમાં સ્નાન કરજે અને તને સીડર અત્તર જેવી સુગંધ આવશે, એક એવી સુગંધ જે ક્યારેય લુપ્ત નહીં થાય.”

જ્યારે ઝૂંગને આ કહ્યું ત્યારે પણ વૃદ્ધ મહિલા ઝૂંપડીના દરવાજે ઊભી હતી. તેનો નશો ઉતરી રહ્યો હતો. જ્યારે તેણે પોતાના ડુક્કરના શબ્દો સાંભળ્યાં, તો એ શબ્દોથી તેનું હૃદય ભેદાઈ ગયું.

તે મહિલાએ તેની ઝૂંપડીમાં એ માણસો તરફ જોયું, તેની આંખો આંસુથી ચમકી રહી હતી. તે માણસોએ તેની તરફ જોયું, તેમના ભવાં સંકોચાઈ ગયા હતા અને તેમનું મોં પડી ગયું હતું. તેમણે પણ ઝૂંગના શબ્દો સાંભળી લીધા હતા. એક ડુક્કર, રહસ્યમય અને વિરોધાભાસી વાતો કરે છે! તેને શું સમજવું?

“મહેરબાની કરીને ચાલ્યા જાઓ,” એ વૃદ્ધ મહિલાએ કડક અવાજમાં કહ્યું. “મારાં ડુક્કર તમને કે બીજાં કોઈને વેચવા માટે નથી.”

તે માણસે કોઈ વિરોધ કર્યો નહીં. તેમણે ધીમા અવાજમાં માફી માંગી અને હવે તો તેમણે રસ્તો પકડવાની જ જરૂર છે એવું પણ બબડ્યા. તેમણે બબડાટ કરતાંકરતાં જતાં પહેલાં એક છેલ્લીવાર એ મહિલા અને તેનાં ડુક્કરો તરફ આશ્ચર્ય ભરી નજરે જોઈ લીધું.

ગામમાં વાયુવેગે વાત ફેલાઈ ગઈ, અને થોડા સમયમાં જ ગામના મુખીએ જે પણ થયું તે વાત સાંભળી. કુતૂહલતાપૂર્વક તેણે એ વૃદ્ધ મહિલા અને તેનાં ડુક્કરોને પોતાની ઝૂંપડીમાં બોલાવ્યાં જ્યાં તે પોતાના પરિવાર સાથે રહેતો હતો.

તેણે વિનયપૂર્વક તેમનું સ્વાગત કર્યું અને તેમને જાત-જાતનું ભોજન કરાવ્યું અને પોતાના મનમાં જે હતું તે કહ્યું. “ઝૂંગ, મેં સાંભળ્યું છે કે હાલમાં તે મહાન જ્ઞાનની વાત કહી હતી. પરંતુ તે જે કહ્યું તે મને ઘણું રહસ્યમય લાગ્યું. ‘સરોવરમાં સ્નાન કરજે અને એવી સુગંધ મેળવી લેજે જે ક્યારેય લુપ્ત ન થાય.’ તેનો શું અર્થ છે?”

ઝૂંગને મુખી તરફ સ્મિત કર્યું અને કહ્યું : “સરોવર એ પ્રેમ છે, અને પ્રેમ જ એ સુગંધ છે જે કદાપિ લુપ્ત નથી થતી. હું મારા નાના ભાઈને કહી રહ્યો હતો કે ભલે તેનો દુનિયા છોડવાનો સમય આવ્યો હોય તોપણ દુઃખી થવું

નહીં. આપણે નોકોમિસની સાથે કેટલું સરસ જીવન જીવ્યાં છે; તેણે અમને બતાવ્યું કે પ્રેમ શું છે. હું ઓશ્કિને સમજાવવા માંગતો હતો કે ભલે શરીરનો નાશ થઈ જાય, પરંતુ આ પ્રેમ, જેને અમે ઓળખી લીધો છે — આ પ્રેમ જેણે આપણને ઘેરી લીધા છે અને જે આપણા અંતરમાં છે, જે આપણું પોતાનું સત્ત્વ છે અને બધી વસ્તુઓ સાથેનું આપણું અનુસંધાન છે — તેનો નાશ થઈ શકે નહીં.”

મુખી થોડી ક્ષણ માટે ચૂપ થઈ ગયો અને પછી તેણે પ્રશંસામાં પોતાનું માથું એક વાર, બે વાર, ત્રણ વાર હલાવ્યું. તેણે કહ્યું, “ઝૂંગન, તું સાચે જ જ્ઞાની છે. અને હું માત્ર એટલું જ વિચારી શકું છું કે ગામના પ્રશ્નો માટે તારા જેવો સલાહકાર અતિ મૂલ્યવાન રહેશે. શું કૃપા કરીને તું મારા પરિવારમાં આવીને મારા નાના ઘરમાં અમારી સાથે રહીશ? વાસ્તવમાં તમારે બધાંએ અમારી સાથે રહેવું જોઈએ — જો તારો ભાઈ અને નોકોમિસ પણ અહીં રહેવા માટે આવે તો એ મારા માટે ઘણાં સન્માનની વાત હશે.”

અને એમ જ થયું. બંને ડુક્કર અને દયાળુ વૃદ્ધ મહિલા જે તેમને તેનાં ઘરે લઈ આવી હતી, તેમણે બાકીનું જીવન મુખી અને તેના પરિવાર સાથે વીતાવ્યું. તેઓ આરામથી જીવ્યાં અને ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ જીવન જીવ્યાં — તેમના સંપર્કમાં આવનારાં બધાં લોકો માટે તેમની દયાળુતા અને પ્રજ્ઞા, તેમની વિનમ્રતા અને આસ્થા એક ઉદાહરણ અને પ્રેરણા બની ગઈ હતી.

© ૨૦૧૯ એસ.વાય.ડી.એ. ફાઉન્ડેશન®. સર્વાધિકાર સુરક્ષિત.

ઈશા સરદેસાઈ દ્વારા પુનર્લિખિત

આ વાર્તાની પ્રેરણા એક જાતક કથામાંથી મળી છે — ભગવાન બુદ્ધના વિભિન્ન અવતારો વિશે બોધકથાઓ અને દૃષ્ટાંત કથાઓના સંગ્રહમાંથી.